

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора О.Г. Шило на автореферат і дисертацію Зінковського Ігора Петровича за темою «Повноваження слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право». - Національний університет «Одеська юридична академія» - Одеса, 2019.

Актуальність обраної теми дослідження. Обрання, зміна та скасування заходів забезпечення кримінального провадження під час досудового розслідування являє собою комплексний процес, що складається з низки процесуальних дій і рішень, і який у більшості випадків ініціюється учасниками кримінального провадження з боку сторони обвинувачення. В цьому плані важливу роль відіграє слідчий, адже, як особа, яка безпосередньо здійснює кримінальне провадження на даному його етапі, саме він встановлює підстави застосування цих заходів, а якщо вони застосовуються за рішенням слідчого судді, то і здійснює доказування наявності цих підстав з метою застосування запропонованого заходу або зміни його чи скасування.

В умовах змагального кримінального процесу проблема належного нормативного регулювання діяльності слідчого, його процесуальних повноважень набуває особливого значення, адже розширення процесуальних можливостей сторони захисту, впровадження процедур розгляду слідчим суддею низки правових питань, що виникають під час досудового розслідування, вимагають, з одного боку, створення оптимальних умов для здійснення слідчим його процесуальних функцій, а з іншого – істотно підвищує вимоги до його компетентності, правової свідомості, правової культури тощо.

Семирічний досвід застосування Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), який істотно змінив модель досудового розслідування та повноваження учасників кримінального провадження, які

його здійснюють, надає можливість зробити певні узагальнюючі висновки стосовно оптимальності правового регулювання цих питань, ефективності правозастосовної практики щодо вирішення завдань кримінального провадження, виявити недоліки правового регулювання кримінальної процесуальної діяльності слідчого і запропонувати шляхи їх подолання.

Актуальність дослідження повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження не вичерпується лише відносною новизною кримінального процесуального законодавства України, оскільки й його практичне застосування свідчить про необхідність розв'язання низки проблем, що ускладнюють здійснення досудового розслідування та вирішення завдань кримінального провадження.

Нарешті про актуальність обраної теми дисертаційної роботи І.П. Зінковського свідчить також і стан дослідження її в кримінальній процесуальній науці, який не можна визнати достатнім, адже незважаючи на значну кількість наукових робіт, які присвячені проблемі правового статусу слідчого, проблематика його повноважень при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження, як правило, розглядається в аспекті порядку застосування цих заходів, а комплексні наукові роботи саме повноважень слідчого а цьому аспектів взагалі відсутні.

Що ж стосується обраної дисертантом теми, то слід визнати, що в такому ракурсі вона вперше розглядається на рівні дисертаційного дослідження.

Обґрунтованість наукових положень дисертації забезпечується застосуванням сучасних методів наукового дослідження. Здобуті дисертантом результати базуються на комплексному використанні методів наукового пізнання, які в своєму логічному поєднанні дали змогу всебічно розглянути проблему повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження, досягти поставлену дисертантом мету та вирішити завдання.

Методологічним підґрунтям роботи стала сукупність філософських, загальнонаукових (аналіз і синтез; індукція і дедукція; моделювання;

абстрагування і конкретизація) та спеціальних методів наукового пізнання, зокрема: діалектичний метод (для визнання ключових понять дослідження, зокрема «заходи забезпечення кримінального провадження», «повноваження слідчого» та ін.) (підрозділи 1.1., 1.2.); історичний метод (для порівняння положень чинного КПК із раніше діючим законодавством) (підрозділ 2.1.); функціональний метод (для визначення функціональної спрямованості повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження) (підрозділ 1.2); системний метод та метод системно-структурного аналізу (для визначення місця повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження у системі його повноважень, класифікації повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження) (підрозділ 1.2.); формально-юридичний метод (для аналізу норм кримінального процесуального законодавства) (підрозділи 1.1.-1.3., 2.1.-2.4., 3.1.-3.3.); порівняльно-правовий метод (для порівняння норм кримінального процесуального законодавства України та іноземних держав) (підрозділи 1.1., 3.3.); логіко-нормативний метод (для формулювання змін та доповнень до КПК) (підрозділи 1.1.-1.3., 2.1.-2.4., 3.1.-3.3.); статистичні методи (при аналізі емпіричної бази).

Достовірність наукових результатів визначається теоретичною основою (автором використано широке коло вітчизняних та зарубіжних наукових джерел, законодавство та інші нормативні акти та емпіричною базою дослідження, яку склали матеріали слідчої практики, узагальнення судової практики Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, ухвали слідчих суддів, розміщені у Єдиному державному реєстрі судових рішень (2013-2019 роки), рішення судів апеляційної інстанції та Верховного Суду, а також результати опитування 46 респондентів (слідчих, прокурорів, суддів, адвокатів, юристів, викладачів, помічників адвокатів,

помічників суддів). Як свідчить ознайомлення з дисертацією, автором використано також власний досвід роботи як слідчого.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертація І.П.Зінковського є першим у науці кримінального процесу спеціальним комплексним дослідженням повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження.

Вимогам щодо наукової новизни відповідає низка сформульованих автором положень, які винесені на захист. Зокрема, автором:

- доведено, що елемент примусу у процесуальних діях може мати: а) основний характер і зовнішнє спрямування (як правило, щодо забезпечення належного виконання особою її кримінально-процесуальних обов'язків); б) допоміжний характер, який є супутнім для реалізації мети процесуальної дії (с. 9);

- з урахуванням загальних та спеціальних ознак заходів забезпечення кримінального провадження, практики ЄСПЛ щодо пропорційності втручання у права людини сформульовано визначення заходів забезпечення кримінального провадження як регламентованих нормами кримінального процесуального законодавства із дотриманням вимог «якості закону» кримінально-процесуальні засоби, які мають характер примусу самостійного і зовнішнього спрямування, що полягає в обмеженні прав та свобод особи, які застосовуються на підставах, умовах та в обсязі, співмірних меті забезпечення дієвості кримінального провадження (с. 23);

- на основі критерію: основний характер примусу, що має самостійне і зовнішнє спрямування і стосується забезпечення належної поведінки особи при виконанні кримінально-процесуальних обов'язків різного спрямування, і полягає в обмеженні прав та свобод особи – запропоновано наукову модель системи заходів забезпечення кримінального провадження та доповнення до КПК щодо її нормативного закріплення;

- запропоновано нормативну модель тимчасового доступу до речей і документів, сутність якої полягає в тому, що тимчасовий доступ має бути визнаний елементом системи заходів забезпечення кримінального провадження лише у формі надання стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії; вилучення (виїмка) речей і документів має бути регламентоване як слідча (розшукова) дія у главі 20 КПК; у разі невиконання ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів має проводитися виїмка речей і документів, які вказані в ухвалі, а також можуть бути вилучені предмети, які вилучені законом з обігу; виїмка може здійснюватися лише стороною обвинувачення за ухвалою слідчого судді, суду; виїмка може мати самостійний характер, а також бути наслідком ненадання речей і документів для ознайомлення та копіювання (замість обшуку, який передбачений у ст. 166 КПК, проте із дотриманням гарантій щодо участі особи, за клопотанням якої надано дозвіл на її проведення) (с. 30-31);

- обґрунтовано доцільність зміни редакції частини 3 ст. 208 КПК на наступну: «3. Уповноважена службова особа, слідчий, прокурор може здійснити обшук затриманої особи з дотриманням правил, передбачених частиною сьомою статті 223»; тобто слід виключити посилання на те, що обшук затриманої особи здійснюється з дотриманням правил, передбачених «статтею 236 цього Кодексу», що дозволить розглядати цю норму як спеціальну стосовно ст. 234 КПК і проводити такий обшук без ухвали слідчого судді (с. 92);

- сформульовано низку пропозицій, спрямованих на удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства в частині правового регулювання повноважень слідчого щодо його участі у розгляді клопотань (с. 197-198).

Дисертантом висловлено низку інших положень, які заслуговують на позитивну оцінку. Зокрема, до таких слід віднести твердження про те, що варто передати слідчому повноваження із обрання запобіжного заходу у вигляді особистого зобов'язання, особистої поруки, а також зобов'язання підозрюваного прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади, додаткових обов'язків, що не суперечитиме пропорційності обмеження прав людини. Для забезпечення втручання «згідно з законом» слід передбачити процедуру оскарження застосованих слідчим запобіжних заходів до слідчого судді (с. 194).

Доктринальне та практичне значення має і позиція автора дисертаційного дослідження щодо віднесення до переліку заходів забезпечення кримінального провадження у ч. 2 ст. 131 КПК наступних заходів: 1) привід; 2) накладення грошового стягнення; 3) покладення на спеціаліста витрат, пов'язаних з оголошенням перерви в судовому засіданні, при його неприбутті до суду без поважних причин або неповідомлення про причини неприбуття; 4) тимчасовий доступ до речей, документів, приміщень; 5) арешт майна; 6) передання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом особи, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування; 7) поміщення особи, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, до закладу з надання психіатричної допомоги в умовах, що виключають її небезпечну поведінку; 8) передання неповнолітніх підозрюваних чи обвинувачених під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в дитячій установі, – під нагляд адміністрації цієї установи; 9) поміщення особи, яка після досягнення одинадцятирічного віку до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про

кримінальну відповідальність, у приймальник-розподільник для дітей; 10) примусове залучення особи до проведення медичної або психіатричної експертизи; 11) направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи; 12) встановлення строку для ознайомлення з матеріалами, до яких надано доступ у порядку ст. 290 КПК, у разі зволікання при ознайомленні з ними; 13) затримання особи; 14) запобіжні заходи. До переліку запобіжних заходів у ч. 1 ст. 176 КПК мають бути віднесені: 1) тимчасове вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, у затриманої особи; 2) тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом; 3) відсторонення від посади; 4) тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя; 5) зобов'язання підозрюваного, обвинуваченого прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади; 6) покладення на підозрюваного, обвинуваченого додаткових обов'язків, передбачених частинами 5 та 6 ст. 194 КПК; 7) особисте зобов'язання; 8) особиста порука; 9) застава; 10) домашній арешт; 11) тримання під вартою (с. 192-193).

Наукові положення викладені несутеречливо з урахуванням ступеню їхньої новизни. Стиль їх викладення дозволяє усвідомити їхній зміст і новизну у порівнянні з раніше висловленими в науці кримінального процесу підходами щодо питань, які є предметом даного дослідження.

Основні результати та висновки, що сформульовані в дисертації, відображені в 19 наукових публікаціях, в тому числі 1 статті у колективній монографії, 5 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, 1 статті, опублікованій у зарубіжному періодичному виданні, а також 12 тезах доповідей на науково-практичних конференціях, семінарах.

Практичне значення одержаних автором дисертації результатів полягає у тому, що вони можуть бути використані за різними напрямками у:

- науково-дослідницькій роботі – для подальших досліджень у сфері заходів забезпечення кримінального провадження, повноважень слідчого у кримінальному провадженні;

- правотворчій діяльності – для удосконалення правового регулювання повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження, створення умов для слідчої діяльності;

- правозастосовній діяльності – для забезпечення ефективної реалізації повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження;

- навчальному процесі – при викладанні навчальної дисципліни «Кримінальний процес», спеціальних курсів «Досудове розслідування», «Теорія та практика реалізації кримінально-процесуальних актів», «Повноваження слідчого судді», для підготовки відповідних розділів підручників, навчальних посібників і методичних рекомендацій (Акт впровадження Національного університету «Одеська юридична академія» від 18 вересня 2019 р.).

Зміст дисертації та її оформлення. Дисертація складається зі вступу, 3 розділів, що містять 10 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (508 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 281 сторінок, із них основного тексту – 198 сторінок.

Правильно побудований план дисертації дозволив її автору досить повно і всебічно дослідити проблемні питання, виконати завдання і досягнути мети дослідження. Архітектоніка роботи визначена таким чином, що дисертант досліджує тему дисертації, рухаючись від питань загального, засадничого для її розуміння характеру, до питань, що стосуються окремих повноважень слідчого при обранні, зміні чи скасуванні конкретних видів заходів забезпечення кримінального провадження.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, окреслено ступінь її наукової розробки; висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено дані про їх апробацію, впровадження, публікації; означено структуру й обсяг роботи.

Розділ 1 «Теоретико-методологічна характеристика повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1. *«Правова природа та система заходів забезпечення кримінального провадження у стадії досудового розслідування»* досліджено доктринальні підходи до визначення правової природи та системи цих заходів. Особливу увагу автор приділив аналізу елементу примусу в процесуальних діях, пов'язаних із застосуванням заходів забезпечення кримінального провадження (с. 19-20 дисертації). Автор відзначає, що елемент примусу може мати: а) основний характер і зовнішнє спрямування (як правило, щодо забезпечення належного виконання особою її кримінально-процесуальних обов'язків); б) допоміжний характер, який є супутнім для реалізації мети процесуальної дії; останній характерний для слідчих (розшукових) дій; відводів; передання для реалізації речових доказів, що не містять слідів кримінального правопорушення, у вигляді предметів, великих партій товарів, зберігання яких через громіздкість або з інших причин неможливо без зайвих труднощів або витрати по забезпеченню спеціальних умов зберігання яких співмірні з їх вартістю, а також речових доказів у вигляді товарів або продукції, що піддаються швидкому псуванню; знищення речових доказів у вигляді товарів або продукції, що піддаються швидкому псуванню, якщо такі товари або продукція, що піддаються швидкому псуванню, мають непридатний стан; передання для технологічної переробки або знищення речових доказів, якщо вони відносяться до вилучених з обігу предметів чи товарів, а також якщо їх тривале зберігання небезпечне для життя чи здоров'я

людей або довкілля; отримання зразків для експертизи; негласного отримання зразків для порівняльного дослідження. До кола таких дій дисертант пропонує віднести і деякі з тих, що передбачені у розділі 2 КПК, а саме - тимчасове вилучення майна, тимчасовий доступ до речей і документів у формі вилучення (виїмки), які мають основне спрямування на збирання доказів, а елемент примусу є супутнім (другорядним) порівняно із цим.

Дисертантом сформульовано авторське визначення заходів забезпечення кримінального провадження (с. 23 дисертації) та запропоновано їх систему, що відзначається новизною наукових підходів.

У підрозділі 1.2. «Поняття, правова природа, види та межі повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження» обґрунтовано авторське визначення повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження як систему регламентованих кримінальним процесуальним законодавством публічно-владних прав та обов'язків при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження службових осіб органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань, підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України, уповноважених здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень, спрямованих на досягнення дієвості досудового розслідування, шляхом провадження процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень у порядку, передбаченому КПК (с. 41 дисертації).

Автором встановлено коло повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження (с. 43-50 дисертації).

Підрозділ 1.3. «Слідчий як суб'єкт доказування при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження» присвячено з'ясуванню особливостей мотивування клопотань слідчого, встановленню стандартів доказування стосовно заходів забезпечення кримінального провадження (с. 61-82).

Розділ 2 «Самостійні повноваження слідчого при обранні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1. «Повноваження слідчого при здійсненні затримання особи без ухвали слідчого судді та звільнення затриманої особи» охарактеризовано їх зміст, обгрунтовано низку пропозицій, спрямованих на удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства в цьому сегменті (с. 83-95 дисертації).

У підрозділі 2.2. «Повноваження слідчого при здійсненні виклику та при неприбутті особи на виклик» розкрито сутність цих повноважень слідчого, сформульовано авторські пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства. Автором висловлено позицію про те, що значно більш сприятливо в аспекті забезпечення дієвості кримінального провадження сформульовано ч. 2 ст. 136 КПК: якщо особа попередньо повідомила слідчого, прокурора, слідчого суддю, суд про адресу своєї електронної пошти, надіслана на таку адресу повістка про виклик вважається отриманою у випадку підтвердження її отримання особою відповідним листом електронної пошти. Тим самим, на думку дисертанта, КПК встановлює презумпцію отримання повістки у разі, якщо особа підтвердила її отримання листом електронної пошти. Задля запобігання існуючим проблемам із здійснення повідомлень у разі, коли особа свідомо ухиляється від отримання повістки, автор пропонує поширити дію цієї презумпції і на випадки вручення повісток у порядку ст. 135 КПК шляхом внесення змін до КПК, зокрема, у разі, якщо вона була: 1) вручена у порядку, передбаченому ст. 135 КПК; 2) направлена на адресу, яку

особа особисто вказала при проведенні процесуальної дії, якщо вона не повідомила про зміну адреси (с. 100).

Підрозділ 2.3. «Повноваження слідчого при здійсненні тимчасового вилучення майна та його поверненні» надано характеристику повноважень слідчого при застосуванні тимчасового вилучення майна та проаналізовано проблемні питання правозастосування (с. 107-119 дисертації).

У підрозділі 2.4. «Повноваження слідчого при тимчасовому вилученні документів, що посвідчують користування спеціальним правом» окрім загальної характеристики цієї групи повноважень слідчого окрему увагу приділено тимчасовому вилученню документів, які посвідчують право на здійснення підприємницької діяльності. Дисертант відзначає, що застосування положень стосовно тимчасового вилучення документів, які посвідчують право на здійснення підприємницької діяльності, є ускладненим з наступних причин: відсутності у законодавстві чіткого переліку таких документів та відмежування їх від інших документів юридичної особи та фізичної особи—підприємця; можливості вилучення лише у фізичної особи у разі її затримання, що ставить під сумнів дієвість цього заходу у разі потенційно можливого провадження щодо юридичної особи та знаходження відповідних документів у інших осіб, а не у затриманої особи; неможливості реалізації цього заходу стосовно електронних документів, що вимагає дієвого механізму розробки застосування тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом стосовно електронних документів, що посвідчують право на здійснення підприємницької діяльності (с. 125 дисертації).

З урахуванням новітнього законодавства в цьому розділі пропонується також наділити слідчого повноваженням тимчасово вилучати не лише документи, які посвідчують право на володіння та носіння зброї, а і зброю, яка знаходиться у затриманої особи (с. 128 дисертації).

Розділ 3 «Повноваження слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження, що застосовуються за ухвалою слідчого судді» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1. «Складання слідчим клопотань про обрання, зміну та скасування заходів забезпечення кримінального провадження» автор проаналізував особливості складання слідчим клопотань щодо окремих видів заходів забезпечення кримінального провадження.

Щодо скасування арешту майна автор обґрунтував наступну пропозицію: враховуючи, що повноваження на скасування арешту майна при закритті кримінального провадження надано прокурору без використання механізму звернення з клопотанням до слідчого судді, для слідчого, який також є учасником кримінального провадження зі сторони обвинувачення і уповноважений ст. 284 КПК закривати кримінальне провадження, має бути у ст. 174 КПК передбачений аналогічний механізм скасування арешту майна у разі закриття ним кримінального провадження, проте, враховуючи, що арешт майна може бути ініційований слідчим лише за погодженням з прокурором, то, як і пропонується у літературі, слідчий має приймати це рішення за погодженням з прокурором (с. 149 дисертації).

У підрозділі 3.2. «Участь слідчого у судовому розгляді клопотань про обрання, зміну та скасування заходів забезпечення кримінального провадження» звертається увага на неузгодженість нормативного регулювання питання підсудності клопотань слідчого. Автором підтримується висловлена в науці пропозиція щодо необхідності визначення в КПК поняття «місце знаходження органу досудового розслідування» з подальшою конкретизацією цього місця в конкретному провадженні у відповідному процесуальному рішенні про проведення досудового розслідування групою слідчих (с. 161 дисертації).

Наприкінці підрозділу автор формулює висновок наступного змісту: враховуючи те, що законодавець визначив як головного учасника, який

відповідає за відстоювання обґрунтованості клопотання стосовно обрання, зміни, продовження строків запобіжних заходів, мабуть, у силу істотного характеру можливого застосування примусу до підозрюваного, саме прокурора, слід, оцінюючи потреби практики, по-перше, передбачити у КПК те, що слідчий може бути уповноважений прокурором брати участь у засіданні разом із прокурором; у такому випадку слідчий має ті ж повноваження у судовому засіданні, що й прокурор. Відповідно слідчий не може бути допитаний у такому засіданні, проте, йому можуть ставитися питання (с. 172 дисертації).

У підрозділі 3.3. «Виконання слідчим ухвали слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження» надано характеристику повноважень слідчого, які унормовано на даному етапі кримінального провадження, та обґрунтовано пропозиції, спрямовані на удосконалення кримінального процесуального законодавства України в цій частині.

Завершують основний текст роботи *Висновки* до дисертації.

По тексту дисертації її автор досить вдало використав результати проведеного анкетування практичних працівників (які репрезентовано в додатку Б).

Робота містить 3 *додатки*, серед яких: пропозиції щодо внесення змін і доповнень до Кримінального процесуального кодексу України; результати анкетування; акт впровадження результатів дисертаційної роботи І.П. Зіньковського.

Список використаних джерел містить 508 найменувань, що розмішені у алфавітному порядку.

Ознайомлення з текстом дисертації І.П. Зіньковського дозволяє надати їй позитивну оцінку і зазначити, що вона становить вклад в науку кримінального процесу. Адже у результаті дисертаційного дослідження розв'язана конкретна наукова проблема, що має важливе значення для науки і

практики кримінального процесу, - розроблено концепцію повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження.

У результаті вивчення дисертації текстових запозичень без посилання на джерело не виявлено.

Надаючи позитивну оцінку дисертаційній роботі І.П. Зінковського та відзначаючи наукові досягнення автора, слід, разом з тим, зазначити, що окремі висновки дисертанта породжують певні сумніви та викликають запитання, що може слугувати підґрунтям наукової дискусії під час захисту цієї роботи.

Зауваження.

1. За результатами дослідження автором сформульовано власне визначення заходів забезпечення кримінального провадження як регламентованих нормами кримінального процесуального законодавства із дотриманням вимог «якості закону» кримінально-процесуальних засобів, які мають характер примусу самотійного і зовнішнього спрямування, що полягає в обмеженні прав та свобод особи, які застосовуються на підставах, умовах та в обов'язі, співмірних меті забезпечення дієвості кримінального провадження (с. 23).

У зв'язку з цим виникає питання щодо необхідності зазначення в цьому визначенні такої ознаки цих заходів як їх регламентація із дотриманням вимог «якості закону», адже все подальше дослідження дисертанта переконливо свідчить про те, що в багатьох випадках якість закону поки що не забезпечена законодавцем, є досить багато прогалин та інших дефектів правового регулювання, які сам же дисертант пропонує усунути і формулює відповідні пропозиції. Проте незважаючи на такі наявні недоліки правового регулювання, ці заходи є заходами забезпечення кримінального провадження. Тож, зазначена ознака, на погляд офіційного опонента, не є іманентною для вказаного визначення.

2. На с. 60-61 автором проаналізовано питання можливих повноважень слідчого стосовно апеляційного оскарження ухвал слідчого судді. Дисертант дійшов висновку про те, що «необхідно прямо передбачити у КПК, що слідчий є суб'єктом апеляційного оскарження ухвал слідчого судді стосовно заходів забезпечення кримінального провадження у випадках, коли він подавав слідчому судді клопотання та /або брав участь у його розгляді».

Зазначена пропозиція автора видається спірною та такою, що потребує додаткового аргументування з огляду на те, що законодавець взагалі не передбачає «прямої комунікації» слідчий – слідчий суддя, суд, що може бути пояснено функціональним призначенням кримінальної процесуальної діяльності прокурора та зміною (з прийняттям КПК України 2012 року) правового статусу слідчого.

3. В тексті дисертаційної роботи та у висновках до неї (с. 193) автором сформульовано пропозицію щодо розширення кола запобіжних заходів у кримінальному провадженні і віднесення до них наступних: 1) тимчасове вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, у затриманої особи; 2) тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом; 3) відсторонення від посади; 4) тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя; 5) зобов'язання підозрюваного, обвинуваченого прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади; 6) покладення на підозрюваного, обвинуваченого додаткових обов'язків, передбачених частинами 5 та 6 ст. 194 КПК; 7) особисте зобов'язання; 8) особиста порука; 9) застава; 10) домашній арешт; 11) тримання під вартою.

З огляду на такий підхід, необхідним видається звернутися до етимологічного значення терміну «запобіжні заходи» і пригадати, що така назва є результатом термінологічної редукції, яку було здійснено після Статуту кримінального судочинства, в якому ці заходи іменувалися як заходи запобігання спробам підозрюваного, обвинуваченого ухилитися від слідства

та суду. Тому, на погляд офіційного опонента, презентований автором підхід до розширення кола цих заходів не повністю відповідає їх правовій природі та функціональному призначенню в системі кримінальної процесуальної діяльності. Так, наприклад, тимчасове вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, у затриманої особи, як правило, спрямовано на запобігання вчиненню нового злочину, збереження доказів тощо. Проте цей захід не забезпечує явку підозрюваного, обвинуваченого до слідчого, прокурора та суду, а також його участь в кримінальному провадженні.

4. В тексті дисертації та висновках до неї обґрунтовано доцільність передачі слідчому повноваження із обрання запобіжного заходу у вигляді особистого зобов'язання, особистої поруки, а також зобов'язання підозрюваного прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади, додаткових обов'язків, що не суперечитиме пропорційності обмеження прав людини. Для забезпечення втручання «згідно з законом» автор пропонує передбачити процедуру оскарження застосованих слідчим запобіжних заходів до слідчого судді (с. 194). В цьому контексті слід зазначити, що у такого підходу до вирішення питання розширення повноважень слідчого є чимало прихильників серед науковців та практичних працівників, які опікуються цієї проблематикою.

Разом з тим, на думку офіційного опонента, в основі законодавчого підходу до регулювання порядку застосування всіх запобіжних заходів знаходиться засада змагальності, реалізація якої забезпечується лише при впровадженні судового контролю, що здійснюється слідчим суддею як безсторонньою особою, не пов'язаною інтересами сторін кримінального провадження. Передача цих повноважень слідчому позбавляє процес обрання, зміни та скасування вищевказаних запобіжних заходів ознак змагальності.

5. На с. 89 дисертації автор запропонував зміну редакції частини 5 ст. 208 КПК України, а саме – «положення ч. 5 ст. 208 КПК стосовно моменту

складання протоколу мають бути сформульовані таким чином, щоб у виключних випадках у разі неможливості скласти протокол безпосередньо при здійсненні затримання протокол складався уповноваженою службовою особою не пізніше 3 годин після затримання, а підстави такої відстрочки вказувалися у протоколі затримання». Цілком підтримуючи прагнення автора удосконалити порядок складання протоколу затримання, певні сумніви викликає доцільність впровадження строку складання протоколу з урахуванням положення КПК щодо необхідності зазначення в протоколі точного часу затримання з урахуванням положень ст. 209 КПК України, адже строк затримання відраховується не з моменту складання протоколу, а з моменту, коли особа силою або через підкорення наказу змушена залишитися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою

Підсумовуючи сказане, слід зазначити, що вказані зауваження відображають власні погляди офіційного опонента і стосуються питань, що мають дискусійний характер, а тому не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої дисертаційної роботи, яка містить низку теоретичних положень, що відповідають вимогам наукової новизни і мають доктринальне та прикладне значення.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

1. Дисертація Зінковського Ігоря Петровича «Повноваження слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження» є завершеною самостійною кваліфікаційною науковою працею. У ній отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають значення для подальшого розвитку науки кримінального процесу та вирішують конкретне наукове завдання, яке полягає у розробці концепції повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження.

2. Дисертація І.П. Зінковського за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів

відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167, а її автор Зінковський Ігор Петрович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент -

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
зав. кафедри кримінального процесу
та оперативно-розшукової діяльності
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
заслужений діяч науки і техніки України

О.Г. Шило

13 лютого 2020 року

Підпис	<i>Шило О.Г.</i>
Засвідчую	<i>[Signature]</i>
Нач.ВК	<i>[Signature]</i>
	<i>13 02 2020 р.</i>